

## НАУКОВЕ ЖИТТЯ

*ВИДГУКИ, РЕЦЕНЗІЇ*

### **СИМВОЛІЧНА РЕГУЛЯЦІЯ ДІЙ І ВЧИНКІВ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ**

У сучасній психологічній науці триває вивчення природи символу, його місця в регуляції дій і вчинків людини та ролі в організації психічної сфери особистості загалом (В. В. Клименко, О. О. Потебня, О. В. Соловйов, К. Г. Юнг). Кожна людина в процесі власної діяльності, в разі спілкування навіть на підсвідомому рівні послуговується символами. Взаємодіючи з іншими, особистість використовує не лише вербальне, а й невербальне мовлення. В цьому контексті символ є і психолінгвістичною одиницею, що несе в закодованому виді думки, почуття та образи, і кодом, у якому містяться чуттєво-інтуїтивні структури психічного відображення, що передається іншій людині.

У лютому 2017 року надруковано монографію «Психологія символічної регуляції поведінки особистості», автором якої є начальник кафедри суспільних наук Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, кандидат психологічних наук, доцент Хміляр Олег Федорович. У монографії символ відображає синтез думок, почуттів і образів, як інформаційно-енергетичне утворення, що конструює та спричинює в людини нескінченний ряд станів предмета чи явища й регулює її дії і вчинки. Символ розкрито з різних боків: психологічного, філософсько-антропологічного, лінгвістичного, структурно-семіотичного та етнологічного. Завдяки символіві особистість розуміє, формує та регулює міжособистісні стосунки. Розуміння символів допомагає людині кодувати й декодувати психомоторну поведінку інших.

Чіткий, послідовний і логічний виклад матеріалу дослідження дав змогу повною мірою розкрити багаторічний досвід вивчення проблеми кодування, декодування та розуміння повідомлень у формі чуттєво-інтуїтивних символів і перетворення їх у регулятор дії іншої людини.

У монографії ґрунтовно наголошено на емпіричному дослідженні жесту як психомоторно-символічного регулятора дій і вчинків людини, що дало змогу розширити й поглибити наукові уявлення про смислову позицію особистості. Жест постає як код, що одночасно відображає тип взаємодії з оточуючими, допомагає особистості орієнтуватися в наочній ситуації та планувати власну діяльність.

Автором визначено регуляторні властивості жесту в процесі розв'язування евристичних задач. Як відомо, людина використовує жести разом із мовленням, вони не просто його доповнюють, але й дають змогу орієнтуватися у просторі. Це, своєю чергою, вказує на прям пошуку в розв'язуванні задачі й регулює поведінку особистості. Як психомоторний код жест сприяє розумінню прихованого смислу задачі.

Кодуючи повідомлення жестом, людина відправляє іншій не лише його змістовну частину, а й передає емоції, показуючи індивідуальне ставлення до неї. У спільній діяльності це допомагає сформувати спільне смислове поле, що регулює дії і вчинки особистості.

Регулюючи поведінку символом, особистість формує систему уявлень про ситуацію, світ загалом, своє місце в ньому. Обмірковуючи певну ситуацію, власну поведінку в ній, людина використовує жестикуляцію, що виконує функції не лише вираження стану чи регулювання процесу взаємодії, а й самоорганізації поведінки. Смислова позиція особистості, виражаючись у жесті, сприяє осмисленню ситуації та посиленню позиції особистості.

Деталізуючи процес декодування жестово-символічної мови в професійній діяльності людини, зокрема диригентів і музикантів-виконавців, а також офіцерів військово-морських сил і льотчиків, у монографії зазначено, що мова жестів є безмежною. За її допомогою можна передавати повідомлення в будь-якій сфері діяльності. Вона оптимізує процес передавання, сприймання й розуміння інформації, а інколи є головною щодо збереження життя в особливих умовах діяльності, запобігання аварій та катастроф.

Цікавим видалося декодування поз людини як жестового конвенційного символу. Особливо привертає увагу трактування поз у різних культурах, наприклад, представниками країн: Америки, Африки, Європи, Австралії, Китаю, Японії.

Доцільно наголосити на процесі символічної регуляції ціннісно-орієнтаційної сфери особистості. Адже, проникаючи в сутнісні глибини психіки особистості, символ дає змогу розмежувати цінності, декларовані особистістю, та цінності, безпосередньо нею

визнані. Ця властивість символу дає змогу особистості корегувати власну ціннісно-орієнтаційну сферу, особливо в умовах професійної діяльності.

Надбанням автора монографії стало визначення сутності психомоторного символу як засобу зображення образів, думок і почуттів людини; виявлення його регуляторних властивостей; виділення основних напрямків руху символічної інформації в системі взаємин і регуляції власних дій людини; з'ясування зв'язків між жестово-символічним вираженням і смисловою позицією особистості. А також розробка заходів подолання непорозумінь у сприйманні, розумінні та символічній регуляції дій і вчинків у системі «людина-людина».

Монографія Хміляра Олега Федоровича вражає своєю змістовністю, наповненістю, багатовекторністю розкриття проблеми символічної регуляції дій і вчинків особистості, гарною ілюстрованістю, доступністю викладу матеріалу. Вона стане в нагоді психологам, педагогам, науковим і науково-педагогічним працівникам, які досліджують сферу регуляції дій і вчинків людини, а також усім тим, хто цікавиться вивченням проблематики психомоторного спілкування.

***О. В. Красницька,**  
викладач кафедри суспільних наук,  
кандидат педагогічних наук*